

Овчиннікова О. В.

студентка 2-го курсу

*факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВЗАЄМОДІЯ АДВОКАТУРИ ТА КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ ПІД ЧАС НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЗА КОРДОНОМ

Відповідно до статті 2 Договору про ЄС, повага до прав людини та власне людської гідності являється базовою цінністю Європейського союзу в цілому [1, с. 17].

Охорона таких цінностей забезпечується доволі широким колом механізмів, зокрема, соціально-економічних, політичних, та власне правових. Проте, ефективність механізму у повній мірі залежить від обставин конкретної ситуації, яка відбувається з людиною, права якої були порушені та яка потребує правового захисту.

У зв'язку з військовою інтервенцією країни агресора на територію нашої держави, доволі велика кількість громадян нашої держави вимушені були залишити її територію та шукати тимчасового захисту в інших країнах, зокрема, країнах Європи. Відповідно, одним із важливих механізмів правового захисту прав та свобод людини в даному випадку виступає власне консульський захист.

Заслужують на увагу положення Віденської конвенції про консульські зносини від 1963 року, де у пункті а, статті 5 вказується про те, що до консульських функцій належить захист держави акредитування та її громадян у країні, в якій вони перебувають в межах норм міжнародного права [2].

Положення статті 25 Конституції України закріплюють гарантію того, що наша держава зобов'язується надавати піклування та захист власним громадянам, що перебувають за її кордоном [3].

Проте, на превеликий жаль, протягом незалежності нашої держави, та власне, часу після прийняття основного закону нашої держави – Конституції України, чинне українське законодавство так і не сформувало поняття консульського захисту. Слушною є думка Гулієва А. Д., який зазначає про те, що консульські відносини повинні регулюватися не тільки нормами міжнародного права, але й бути врегульовані на рівні національного законодавства [4, с. 300].

У статті 20 Консульського статуту України вказується про те, що на консула покладається обов'язок вжиття заходів, які були б спрямовані на те, щоб громадяни України та юридичні особи зареєстровані на території нашої держави могли у повному обсязі користуватися всіма правами та свободами, що передбачені законодавством країни – місцеперебування та власне міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В такому випадку, на консула також покладається обов'язок зі вжиття

заходів, які були б спрямовані на відновлення порушених прав та свобод громадян України та її юридичних осіб за кордоном. В разі, якщо консул звернеться до органів державної влади країни перебування з проханням поновити порушені права фізичних та юридичних осіб і такі права в подальшому не будуть відновлені, то він зобов'язаний повідомити МЗС України та власне голову дипломатичного представництва України в країні, якій він перебуває [5].

В певній мірі, механізм консульського захисту можна прослідкувати в положеннях Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), де у ч. 6 ст.42 передбачено те, що в разі, якщо підозрюваний або обвинувачений являється іноземцем та є затриманим або тримається під вартою, то така особа має право на зустріч із представником консульської чи дипломатичної установи країни своєї приналежності. Забезпечення такої зустрічі покладається на адміністрацію місця, де така особа тримається під вартою [6].

Проте, положення КПК України не закріплюють будь-яких повноважень представників таких установ в сфері захисту підозрюваного або обвинуваченого. Саме тому, консульський захист в даному випадку полягає виключно в тому, що особа має налагоджені комунікації із представником консульської або дипломатичної установи своєї приналежності, що в свою чергу допомагає у пошуку адвокатів, які в подальшому надаватимуть правову допомогу згідно із законодавства держави, в якій особа перебуває.

Варто відзначити те, що для більшості країн світу притаманним є те, що здійснення адвокатської діяльності можливе лише в разі отримання особою відповідного права (дозволу) від держави або органів адвокатського самоврядування, в якій подальшому така діяльність планується здійснюватися.

Доволі прогресивний в цьому плані Європейський союз, який характеризується наявністю загальноєвропейського ринку правових послуг. В даному випадку заслуговує на увагу Директива ЄП та Ради ЄС від 16.02.1998 № 98/5/ЄС, яка передбачає можливість надання адвокатських послуг в будь-якій державі, яка є членом ЄС після проходження належної підготовки та складання кваліфікаційного іспиту.

Остаточо зруйнувала будь-які обмеження на зайняття адвокатської діяльності в ЄС Директива від 12.12.2006 № 2006/123/ЄС, яка містила заборону органам влади приймати правові акти, які встановлювали будь-які дискримінаційні умови, з огляду на національну приналежність адвокатів тощо [7, с. 33].

На даний момент, декілька мільйонів громадян України перебувають у територіальному просторі ЄС та досить часто потребують правової допомоги. Тому значна кількість українських адвокатів сьогодні залучається до надання правової допомоги таким особам на території ЄС. Варто також відзначити і те, що певні країни (Чехія, Польща, Словаччина) надали дозвіл адвокатам України на зайняття адвокатською діяльністю на їх території.

Також, варто було б відзначити про розробку рекомендацій для європейських адвокатур, яка готується Радою адвокатських та правничих товариств Європи, та які спрямовані на надання доступу до практики у різних юрисдикціях саме українських адвокатів [8].

Надання українським адвокатам доступу до ринку правової допомоги на території ЄС зумовлює актуальність правового регулювання інституту адвокатури та консульських чи дипломатичних установ України за кордоном.

Хотілося б згадати про Меморандум про співробітництво між МЗС та НААУ. В меморандумі зазначається про необхідність презентації адвокатури України на міжнародній арені, зокрема, її інтеграції у міжнародно-правовий простір, зокрема, сприяння у налагодженні зв'язків, зокрема співпраця між НААУ та представниками міжнародних правозахисних інституцій.

Варто відзначити у те, що у Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» відсутні будь-які нормативно-правові положення, які б регулювали можливість українських адвокатів здійснювати свою діяльність за кордоном з метою надання правової допомоги громадянам України

Таким чином, для вирішення сучасних проблем, пов'язаних із збройною агресією та перебуванням значної кількості громадян України на території країн ЄС виникає необхідність у створенні та імplementації у національну правову систему правових актів, які б більш детально регламентували відносини між адвокатами та консульськими установами в процесі надання громадянам України правової допомоги під час їх перебування за кордоном.

Список використаної літератури:

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та договору про функціонування європейського союзу (2010/с 83/01). Офіційний вісник Європейського Союзу. № С 83/30.3.2010 UA. 403 с.
2. Віденська Конвенція про консульські зносини від 24.04.1963. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047#Text (дата звернення: 18.10.2022).
3. Конституція України: Закон України прийнятий на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
4. Гулієв А. Д. Право зовнішніх зносин: підручник / Аріф Джаміль огли Гулієв. К.: НАУ, 2012. 488 с
5. Про Консульський статут України. Указ Президента України від 02.04.1994 № 127/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top> (дата звернення: 21.09.2022)
7. Личенко І. О. Костюк У. І. Правове регулювання діяльності адвоката

в країнах Європейського Союзу. *Журнал східноєвропейського права*. 2021. № 89. С. 31-36.

8. ССВЕ рекомендувати спрощений доступ до практики для українських адвокатів в Європі. URL: <https://unba.org.ua/news/7461-ssve-rekomenduvati-sproshenij-dostup-do-praktiki-dlya-ukrains-kihadvokativ-v-evropi.html> (дата звернення: 18.10.2022).

Науковий керівник: доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» ***Кубаєнко Андрій Володимирович***